

Szakács Kincső

SZÍNHÁZFESZTIVÁL TINÉDZSEREKNEK? NANÁ!

**8. Lurkó Gyerme- és Ifjúsági Színházi Találkozó,
2023. szeptember 23–29., Csíkszereda**

Jóleső érzés fogott el a fesztivál harmadik – számomra első – napján, amikor kezdésre várva egy hosszú sorban találtam magam. A sor a Csíki Játékszín pénztáráig, majd azt elhagyva a kamaraterem bejáratáig kígyózott. Középiszolás diákok is várakoztak. De nem olyan visszafoogottan, ahogyan a felnőttek szoktak, hanem hangosan és izgatottan. Ez az izgatottság a fesztivál legvégéig kitartott, de ezt akkor még nem tudtam. Úgyhogy rögtön le is vontam a következtetést: a környékbeli fiatalok számára „nem ciki” színházba járni. Legalábbis van az a réteg, aki így gondolja. Mert nem várhatjuk el az összes tizenévestől, hogy a mobiltelefont és a játékkonzolt félre dobva, minden alkalommal a színház javára döntsön. Hiszen a másik oldalon is tennie kell valamit, hogy ez megtörténjen. Remek törekvésnek mondható például egy direkt fiatalokat megcélzó fesztivál, ahol nem csupán a kötelező olvasmányok remixelése történik, hanem olyan témák is felkerülnek a színpadra, amelyek őszintén érdeklik ezeket a srácokat. A Lurkó Gyerme- és Ifjúsági Színházi Találkozót többéves kimaradás után tavaly szervezték meg újra, és azóta nem csak az óvodás és kisiskolás közönség számára készülnek előadásokkal. A 8. Lurkó fesztivál első, szeptemberi kiadása például a tinédzsereket kívánta megszólítani. A látott produkciókat három egyenlőtlen, szubjektív kategóriába osztanám: tantermi előadások, nevelési előadások és az *1v1* című zenés standup.

Nem tudom, ki hogy van vele, de a tini szó hallatán én mindig felszisszenek. Mintha ez a négy betű azt a célt szolgáltná, hogy játékosan beskatulyázza a fiatalokat: kicsit butácskák, nem alkotnak véleményt és kár energiát fordítani rájuk, hiszen majd úgyis kinövik ezt a korszakot. Ehhez képest a három tantermi előadás kapcsán azt tapasztaltam, hogy a diákok kíváncsiak és aktívan részt vesznek a játékokban.

A *Cs&T* című előadást nem osztályteremben, hanem rendhagyó módon a színház Hunyadi László-kamaratermében játszották. A nézőtér által körbeölelt játéktéren, tőlünk karnyújtásnyira bontakozott ki Csongor és Tünde jól ismert története. Habár az előadás nagyrészt az eredeti mű szövegét követte, a mindennapjainkból beemelt eszközök és megoldások egyre inkább modernizálták a cselekményt. Rögtön a legelején megjelent az okostelefon és a GPS, ami szó szerint végigvezetett minket a történetszálon; majd a negyedik felvonást rap formájában, modern nyelvezetben halhattuk; az utolsó jelenetben pedig már mi magunk – a közönségből kiválasztott fiú és lány – váltunk a címszereplőkké. Ez a fokozatos közeledés a diákokat is egyre nyitottabbá tette. Míg az első jelenetekben feszengve fürkészték a színészek és egymás tekintetét, addig a végére már bátran részt vettek a játékokban. Volt, aki még Balga szerepét is magára öltötte.

Ha az arcfelismerésem nem csal, akkor ugyanezzel a diákcsoporttal találkoztam a *Stockholm* című előadáson is. Ez már az iskola épületében zajlott, ahol a diákok otthonosan mozogtak, így itt már senki sem feszengett. Habár nem ártott volna. Hiszen az alaphelyzet szerint mind túszo voltunk, ezt pedig három fegyveres-maszkos szereplő is nyomatékosította. Azt azonban már az előadás elején tisztázták a színészek, hogy a fegyverek nem valódiak, és minden, ami történni fog, csak játék. Ez azért így nem állta meg teljesen a helyét, hiszen a problémák, amiket az előadás során felvetettek, nagyon is valóságosak voltak. A Stockholm-csoport célja a túszejtő akciók által felhívni a figyelmet arra, hogy nem jó irányba halad a világ. A középpontban az interneten található információk hitelessége állt, azaz, hogy kinek vagy minek hihetünk. Ezen a gondolatmeneten elindulva, csoportokra osztva a diákok lehetőséget kaptak arra, hogy kifejtssék véleményüket és összeállítsanak egy listát arról, hogy mit szeretnének megváltoztatni a világban. Nehezen állt össze a lista, mert elméleti síkon bármin lehet változtatni, a gyakorlatban azonban kevésbé. Lehet, hogy a hétköznapokban folyamatosan puffogunk egy problémán, de amikor előttünk a papír, és leírhatjuk, miként szeretnénk változtatni, hirtelen semmi sem jut eszünkbe. Vagy csak azt nem tudjuk, honnan kezdjük a folyamatot. A megfogalmazott követelésekkel a Stockholm-csoport a média felé fordult, amiről kiderült, hogy mégsem annyira szabad, mint ahogy azt gondolták. Végül kudarcba fulladt a világmegváltó próbálkozás, a bizalom a három szereplő között is megbicsaklott, és saját magukat védve elmenekültek a helyszínről, majd a diákokra hagyták a küldetés sorsát. Mi lettünk az új Stockholm-csoport, a követeléseink világosan megfogalmazva, már csak az a kérdés, mihez kezdünk velük.

A tantermi előadások sorából kissé kilógó *Klamm háborúja* sokkal inkább hasonlított egy osztályteremben játszott monodrámához, amikor nézőként csak megfigyelői vagyunk a színházi eseménynek. Vass Csaba úgy öltötte magára Klamm tanár úr szerepét, hogy egy percig

Cs&T, *Csiki Játékszín, Csikszereda*. Fotó: Olti Angyalka

sem kételkedtünk abban, hogy ő valóban a régi idők oktatási rendszerében szocializálódott. Meg is lepődtem, amikor kiderült, hogy az előadás alapjául szolgáló német darab kortárs mű, hiszen az általam látott Klamm megjelenésében és gesztusaiban kísértetiesen hajazott azokra a tanáira, akikkel kapcsolatban folyton az volt a panaszkodásunk, hogy idejétmúlt módon próbálják belénk tuszolni a tudást. A történet szerint Sascha megbukik az érettségén, majd öngyilkos lesz, osztálytársai pedig a tanárt okolják. A rokonszenves Klamm, aki diákjaihoz hasonlóan szenved, megpróbálja megváltoztatni a hibás rendszert, de belerokkan. Időszűke miatt nem volt lehetőség levezető beszélgetésre, ám biztos vagyok benne, hogy a jelenlévő diákok és osztályfőnökük vissza fognak majd térni az előadás által felvetett gondolatokhoz.

A nevelési előadások nemcsak a térben különböztek az osztálytermeiktől, hanem úgy tűnik, tematikájukban is bátrabbak, szókimondóbbak voltak. Ebbe a kategóriába sorolható a Csiki Játékszín *Szar ügy* című produkciója is. Az egykori városi diszkó különleges helyszínt biztosított egy olyan előadás számára, amelyben három fiatal menetel a felnőtté válás útvesztőjében. Tina, Jill és Bobby különböző, de egyaránt nehéznek mondható családi szituációból érkeznek, amelyre rátesz egy lapáttal a korosztályukra jellemző bonyolult érzelmi viszonyok és a jövőjüket befolyásoló döntések súlya is. Na meg Tina terhessége. Ebben a feszített helyzetben nem meglepő, hogy elsődleges kifejezési eszközük az agresszió, egymás testi és lelki sértegetése. Folyamatosan a saját álmaik és a szüleiktől örökölt sors között kell döntenükhöz, amit nehezít az is, hogy a közönségi médiában olyan életutakkal találkozunk, amelyek nagyon távol állnak az övéiktől. „*Ami a tökéletesnél egy kicsit is kevesebb, az már szar*” – hangzik el egy adott ponton. És milyen szépen összefoglalja a fiataloknak a tehetetlenségből fakadó frusztrációját, akiknek a szerencsésebb körülmények közé születettekhez képest háromszor annyi meló megteremtteni a vágyott életet. Az előadáson a felnőtt és középkorú közönség is szép számban jelen volt, a levezető-beszélgetésen viszont csak hárman maradtunk, fiatalok. Pedig kíváncsi lettem volna rá, hogy megértik-e a problémáinkat a felnőttek saját fiatal éveik legismertebb terében, amely kénytelen-kelletlen visszatéríti őket azokba az időkbe, amikor számukra is aktuálisak voltak a felvetett kérdések. Nekik is el kellett számolniuk magukban azokkal az érzésekkel, gondolatokkal, amelyeket a hely ébresztett bennük, talán éppen emiatt nem maradtak beszélgetni.

Ehhez képest a KB35 Színházi Nevelési Társulat szobaszínházi előadásain nemcsak hogy aktívan részt vettek a felnőttek is, de a diákokkal közösen göngyöltették fel a problémákat. A *Replay* középpontjában egy egykori diák bűn áll, amely tizenhét év után újra felszínre kerül. Az érintettek sok év távlatából próbálják kibogozni azt, hogyan is történt az erőszaktevés, vagy megtörtént-e egyáltalán, és mi lenne a morálisan helyes cselekedet ma, tizenhét évvel később. A *Nálatok is esik?* szintén egy bonyolult esetet tár elénk: két színészkolléga, akik már évek óta fontos részei egymás életének, most még szorosabbra fűznék a kapcsolatukat. Luca, aki leszbikus párkapcsolatban él, párjával gyereket szeretne vállalni, viszont a bonyolult papírmunkák elkerülése érdekében Petyától kér segítséget. A szokatlan kérés kapcsán olyan, rég elfelejtettnek gondolt érzések törnek felszínre, amelyek arra készítik a szereplőket, hogy újragondolják az egymáshoz fűződő kapcsolatukat és a saját elképzeléseiket egyaránt. Mindkét előadás esetében detektívregényhez hasonlóan, fokozatosan bontakozott ki a történet. Mint a szobaszínházi előadások esetében, itt is sokan a színpadon, a díszlet meghosszabbításaként kapunk helyet, és ez hozzásegít ahhoz, hogy a lassan kibontakozó cselekmény legapróbb gesztusait is szemügyre vehessük. Egyik történet sem robogott, tempójuk a valóságot idézte, ugyanannyi időt töltöttünk mi is a cselekménnyel, mint a színészek. Egyetlen kivétellel. A *Nálatok is esik?* első felvonása után megállt a történet, és csak azután folytatódott, miután kibogoztuk a látottakat és megfejtettük a szereplők motivációit. Nem volt egyszerű munka, el is telt a két felvonás ideje között két hét. Igazán fontosnak gondolom azt, hogy egyik előadás sem oldotta meg a felkapargatott problémákat, hiszen gyakran az életben sem kapunk gyors, egyértelmű válaszokat. Ehelyett az alkotók

színpadra helyezték a kényes témákat, segítettek értelmezésükben, majd kikísértek minket a színházból.

Szándékosan hagytam a végére az *1v1*-et. Részben műfajából adódóan (zenés standup), részben pedig az általa kiváltott érzés miatt sorolnám külön kategóriába az előadást, amely nem is annyira a tiniknek szól, hanem azoknak, akik néha képtelenek elfogadni a tőlük különböző valóságukat vagy a más nemzetiségűeket. A felvetett probléma örökérvényű, akár Magyarországra, akár Romániába helyezjük a történetet. A kamaszkor valójában arról szól, hogy az ember próbálja összerakni magát, hogy az így létrejött személlyel azután együtt éljen. Az *1v1* olyan főhőst mutat meg, aki politikai nézeteket is hajlandó a magáévá tenni, sőt, képes a tökéletességig fejleszteni egy akcentust, csak hogy a saját szavaikkal szidhassa a romákat. Mindezt azért, hogy a valahová tartozás iránti vágya kicsit enyhüljön. A zenével tálat személyes történetek aztán egyre inkább levetkőzik a standupra jellemző jegyeket és magára hagyják a színpadon álló színészt a saját emlékeivel, gondolataival, hogy aztán az előadás végén konkrétan elmeneküljön ezek (vagy talán a közönség elől is) a hátsó ajtón. Hiszen nem lehet csak úgy, másfél órán keresztül bicskanyitogató történeteket mesélni, majd elvárni, hogy a nézők erről ne gondoljanak semmit. Volt, aki már az előadás első tíz percében felállt és kiment, majd a fesztivál oldalán kommentben megfogalmazta az indokot: ez nem szórakoztató színház. Teljes mértékben igaza van, hiszen úgy bontakozik ki a történet, hogy észre sem vesszük a sok apró szösszenet mellett a fő cselekményszálát, csak kacarászunk, majd mellbe vág, amikor összeáll a kép. Az, amit az *1v1* elénk tett, nem azért jött létre, hogy egy hosszú nap után leeresszük a gőzt, hanem hogy kérdéseket tegyünk fel magunknak a saját döntéseinkkel kapcsolatban. A Lurkó fesztivál pedig tálcán kínálta azokat az előadásokat, amelyekből mindannyian magunkkal vihetünk valamit. Nemcsak színházesztétikát, hanem konkrét élethelyzeteket, valós szituációkat kínált. A Lurkó Teens ez alatt az egy hét alatt a színházfesztiválok által ki nem töltött űrt töltötte be azáltal, hogy olyanokhoz szól, akik a bábszínház és a felnőtt-színház között várják, hogy rájuk is figyeljenek. Persze, sokszor lehetetlen ezt a korosztályt a színház küszöbén áttessekelni, de azért mennyivel jobb érzés tudni, hogy mi megpróbáltuk, nyitottunk feléjük!